

Acei fotografi care sînt liberi să-și aleagă atît subiectul, cît și forma finală a prezentării sînt, bineînțeles, singurii responsabili pentru lucrările pe care le realizează. În ceea ce privește alegerea subiectului, acești fotografi pot fi împărțiți în două categorii : cei care sînt interesați de anumite subiecte și știu ce vor să fotografieze (deși adesea este posibil să nu știe de la început *cum* să-l fotografieze) și cei ce își doresc să facă fotografii, dar nu sînt siguri ce gen de subiect să aleagă. Următoarele sugestii sînt menite să-i ajute pe aceștia din urmă să facă o alegere potrivită.

În principiu, cînd vine vorba despre o asemenea alegere, mediul de expresie fotografic are un dublu potențial :

- *aparatură foto poate fi folosită ca un instrument științific* pentru o explorare, o înregistrare și o documentare obiective ale lumii în care trăim ;
- *aparatură foto poate fi folosită ca o unealtă a artistului* pentru exprimarea unui comentariu subiectiv despre ceea ce se află în preajma fotografului și o interpretare a acestui mediu.

În funcție de înclinația predominant tehnică sau predominant artistică a fotografului, în general el se va descurca cel mai bine dacă își folosește aparatul adoptînd doar una din aceste două abordări.

Aparatură de fotografiat ca instrument științific

Întrebarea indispensabilă este : ce subiect îl interesează pe fotograf ? În principiu, el poate alege dintre trei categorii diferite : oameni, subiecte din natură, munca și lumea omului. Următoarea scurtă trecere în revistă – inevitabil foarte schematică și incompletă – enumeră într-un stil telegrafic unele dintre cele mai importante subiecte și domenii care aparțin fiecărui grup.

Oamenii. Antropologia și etnologia – studiul omului de astăzi, al raselor, culturilor, obiceiurilor și instituțiilor sale sociale. Ceremoniile religioase – de la vrăjitorie pînă la creștinism. Costumele, folclorul, dansurile, festivalurile.

Subiectele din natură. Zoologia – lumea animalelor. Mamiferele, păsările, reptilele, amfibienii, peștii. Insectele și păianjenii – o lume fabuloasă care depășește imaginația. Frumusețea structurală a scoicilor. Incredibila varietate a formelor de viață inferioare. Lumea minunată dezvăluită de microscop.

Botanica – lumea plantelor. Culoarea și forma florilor și fructelor. Mijloacele pe care le folosesc plantele pentru a se apăra de dușmani, căldură, secetă și furtuni. Fabuloasele strategii prin care își răspîndesc semințele. Frumusețea structurală a plantelor și semințelor.

Geologia – studiul pământului și al rocilor sale. Munții și câmpiile, râurile, lacurile, marea. Gelivația și eroziunea. Precizia geometrică a formelor cristalelor.

Ecologia – interrelaționarea și interdependența tuturor elementelor naturii. Problemele de mediu create de om : creșterea explozivă a populației umane, tehnologia agresivă și influența acesteia asupra solului, a apei, a aerului, a animalelor și a plantelor.

Științele – astronomia, chimia, fizica, biologia, oceanografia, meteorologia. Domeniul cercetătorului, al descoperitorului, al pionierului, al celui care modelează lumea de mâine.

Munca și lumea omului. Arheologia, studiul culturilor din trecut. Tehnologia și arta. Fabricarea și producția. Topitoriile, oțelăriile, șantierele navale, fabricile de toate felurile. Organismul complex al marelui oraș – traficul, comerțul, aeroporturile, porturile, gările ; avioanele, mașinile, navele și trenurile. Străzile și podurile, casele. Peisajele create de mâna omului – câmpurile arate și semănate, recoltarea ; barajele, carierele și exploatarea la suprafață, câmpurile petrolifere. Fermele, satele și orașelele.

Aparatul de fotografiat ca unealtă a artistului

Și de data aceasta prima întrebare ar trebui să fie : ce tip de subiect îl interesează pe fotograf? În acest domeniu, se poate alege din trei categorii de subiecte fundamentale diferite :

- *oamenii ;*
- *interpretarea unor sentimente și stări sufletești ;*
- *crearea unor fotografii care să reflecte concepția artistului despre frumusețe, armonie, relații spațiale, interacțiunea luminii și formei și genul de imagini care sînt numite fotografii experimentale.*

Și de data aceasta, următoarea listă de subiecte este inevitabil scurtă și incompletă.

Oamenii. Portretistica. Interpretarea lumii emoționale a omului pe timp de pace și pe timp de război. Lucrurile pe care le fac oamenii în viața de zi cu zi. Oamenii la muncă și la joacă. Bucuriile și tragediile vieții.

Interpretarea unor sentimente și stări sufletești. Acesta este domeniul fotografiei simbolice. Cîteva exemple au fost discutate mai sus (pp. 83-87). Subiectul însuși este doar vehiculul care îi permite fotografului să sugereze într-o formă vizuală abstracțiuni ce nu pot fi descrise direct : frumusețea,

dragostea, ura, violența, frica, disperarea. Anumite stări sufletești : singurătatea, tristețea, mulțumirea ; magia amurgului și misterul nopții. Forța elementelor, imensitatea universului, insignifianța și splendoarea omului.

Concepțiile artistice și fotografiile experimentale. Acesta este domeniul artistului creator, precum și al celui care experimentează noi mijloace și tehnici de expresie grafică. Natura subiectului însuși nu contează atât timp cât îi permite fotografului să-și exprime concepțiile despre relația spațială dintre diferite obiecte și să-și realizeze compozițiile de lumini și umbre, linii, volume și forme. Acest gen de fotografii sînt foarte diferite de cele obișnuite, fiind de obicei incitante, adesea controversate și chiar ridiculizate de unii fotografi mai conservatori – deși multe dintre mijloacele și tehnicile dezvoltate de fotografi creatori sînt în cele din urmă acceptate și folosite în mod curent de aceiași conservatori. Iată cîteva dintre mijloacele și tehnicile elaborate în crearea acestui tip de fotografie expresionistă : contrastul puternic și grafic dintre albul pur și negrul pur ; estomparea controlată ; neclaritatea controlată ; granulația controlată ; procesele basoreliefului, reticulația controlată și solarizarea ; expunerile multiple și copierea multiplă ; și fotogramele făcute fără aparat.

Rezumat și concluzii

Avînd în vedere numărul imens de subiecte demne de a fi fotografiate, îndeajuns de diversificate pentru a se potrivi cu interesele oricui, este greu de înțeles de ce atîția fotografi amatori își irosesc timpul și energia cu subiecte fără sens. Acest fapt este evident pentru oricine răsfoiește secțiunile de pictoriale ale revistelor de fotografie sau intră în expozițiile cluburilor fotografice. O scuză avansată adesea este că amatorii nu au nici echipamentele speciale ale profesioniștilor, nici ocaziile acestora de a fotografia teme interesante. Acest lucru nu este adevărat. În ceea ce privește echipamentul, mulți amatori dețin aceleași tipuri de aparate foto ca și mulți dintre cei mai de succes fotoreporteri. Chiar și în multe dintre ramurile mai specializate ale fotografiei, și amatorii, și profesioniștii folosesc în esență cam același tip de echipament. Doar în anumite cazuri ultraspecializate, care constituie întotdeauna o excepție chiar și printre profesioniști, amatorii au un handicap deoarece nu au acces la echipamentul adecvat.

Mai mult decît atît, unele dintre cele mai frumoase și mai emoționante fotografii realizate de profesioniști înfățișează oameni și întîmplări din viața de zi cu zi – subiecte care sînt și la îndemîna amatorilor. În același timp, multe fotografii cu subiecte accesibile doar profesioniștilor – personalități,

celebrități și chiar vedete de cinema – sînt extrem de plictisitoare : o strîngere de mînă, un zîmbet formal, o poză stereotipă.

Ceea ce urmăresc unii în fotografie poate fi asemănat cu ceea ce urmăresc alții cînd citesc ceva : unii se mulțumesc să citească bîrfele mondene și benzile desenate, în timp ce alții citesc pentru că au spiritul viu, sînt conștienți de ceea ce îi înconjoară și curioși să afle ce se întîmplă în lume.

În fotografie, unii se mulțumesc să se joace cu niște obiecte aranjate pe o masă, în timp ce alții își iau aparatul și fotografiază lumea.

Alb-negru sau color?

Un anumit subiect poate fi oricînd fotografiat ori în culori, ori alb-negru, bineînțeles, dacă fotograful are echipamentul și priceperea necesare. Nici unul din aceste două mijloace de expresie nu este *ipso facto* superior sau preferabil celuilalt. Singura întrebare ce trebuie luată în calcul este aceasta : cînd ar trebui fotografiat un subiect în culori și cînd alb-negru ?

Luarea deciziei corecte ar trebui să fie la fel de importantă pentru fotografi ca și pentru editorii și clienții acestora. Folosirea unui mijloc de expresie sau a celuilalt depinde de aceste considerații :

- Deoarece costă mai mult să faci fotografiile color decît alb-negru, îți permiți să optezi pentru acestea ?
- Chiar și în cazul în care costul nu reprezintă o problemă, poate fi folosită fotografia color ?
- Care va produce un rezultat mai bun, fotografia color sau cea alb-negru ?

Pentru a răspunde corect la aceste întrebări, trebuie avute în vedere două aspecte – unul practic și unul artistic.

Considerentele de ordin practic

Există doi factori cărora trebuie să li se acorde atenție : costul și scopul. De la cap la coadă, de la prețul filmului pînă la tipar (fie sub forma unor măriri color, fie prin gravură în semitonuri), fotografiile color implică un cost de cîteva ori mai mare decît cele alb-negru. Cei care fac fotografiile color doar pentru vizionarea sau proiecția directă – fie ca atare, fie ca diapozitive folosite

pentru a ilustra anumite prelegeri – nu trebuie să-și facă griji privind costul reproducerii. Deși filmul color este mai scump decât materialul alb-negru, dacă este potrivit pentru vizionarea sau proiecția directă, o parte din aceste costuri suplimentare pot fi amortizate deoarece nu este nevoie de copii. În acest sens, spre deosebire de negativul alb-negru, un diapozitiv color este un produs finit.

Luarea în calcul a factorului de cost este importantă pentru oricine intenționează să-și vîndă fotografiile sau dorește să le folosească pentru a-și ilustra articolele ori cărțile. De ce să faci cel mai frumos diapozitiv color dacă nu poate fi folosit deoarece costă prea mult să-l reproduci?

În sfîrșit, scopul în care se realizează imaginea poate fi decisiv în optarea pentru culori sau alb-negru atunci cînd fotografiezi un subiect. De exemplu, dacă o fotografie urmează să fie reprodusă într-un ziar, inclusă printre ilustrațiile unei cărți sau broșuri tipărite alb-negru prin transmiterea prin telefoto, este evident că nu poți alege decât varianta alb-negru. Desigur, poți oricînd să faci o copie alb-negru (cu ajutorul unui negativ al copiei) după un diapozitiv color, însă calitatea unei astfel de copii este în general mai slabă decât cea a unei copii făcute direct de pe un negativ alb-negru.

Considerentele de ordin artistic

În esență, alegerea între alb-negru și color este o alegere între o formă de redare mai abstractă și una mai naturalistă. Nici una nu este preferabilă *per se*, iar o comparație critică între ele nu are rost decât dacă este făcută cu scopul de a determina care din cele două mijloace de expresie, în anumite circumstanțe, este mai potrivit pentru redarea unui anumit subiect.

Orice asemenea comparație trebuie să țină cont de următoarele trei aspecte interconectate.

1. *Cît de importantă este culoarea pentru caracterizarea subiectului ?*
Condiționați de peste o sută de ani de fotografie alb-negru, sîntem atît de obișnuiți cu redările în tonuri de gri, încît absența culorii într-o fotografie în mod normal nu face ca subiectul să fie mai greu de recunoscut. De fapt, uneori se poate întîmpla exact pe dos. De exemplu, în portretistică, o redare bună în alb-negru pare chiar mai naturală și va fi acceptată mai ușor decât una în culori în care tonurile pielii sînt denaturate. Iar o fotografie alb-negru cu contraste marcate și grafică înfățișînd un peisaj creează adesea o impresie mai puternică decât o fotografie color cu același peisaj ce, deși este mai naturalistă, poate fi tocmai din acest motiv mai insipidă.

Totuși, nici o fotografie alb-negru avînd ca subiect flori, fluturi, păsări colorate, frunze de toamnă sau cerul învăpăiat la asfințit nu poate rivaliza vreodată cu o fotografie color reușită. În ceea ce privește aceste subiecte și altele a căror caracteristică reprezentativă este culoarea, aceasta este prea importantă ca să fie exclusă fără a diminua serios efectul imaginii. Dacă una dintre calitățile reprezentative ale unui subiect este culoarea, atunci, desigur, redarea ar putea fi mai puțin semnificativă și mai incompletă dacă subiectul ar fi fotografiat în alb-negru. În astfel de cazuri, utilizarea culorii nu este doar justificată, ci devine o necesitate pentru a crea cea mai eficientă formă de prezentare. În același timp, în cazul în care culoarea nu contează prea mult, subiectul ar fi putut avea și altă culoare sau conturul și forma sînt mai importante pentru caracterizarea subiectului decît culoarea lui, atunci redarea în alb-negru poate produce o impresie mai puternică, deoarece natura sa mai abstractă îi permite fotografului să creeze efecte mai puternice din punct de vedere artistic.

2. *Culoare naturală sau alb-negru abstract* ? Numărul subiectelor care par a avea efect doar dacă sînt fotografiate color este relativ mic în comparație cu numărul imens de subiecte ce se pretează atît la redarea în culori, cît și alb-negru. Pentru a decide dacă să fotografiezi astfel de subiecte în culori sau alb-negru, trebuie să te hotărăști dacă dorești să obții niște imagini care să fie predominant naturaliste sau predominant abstracte. Și asta depinde de doi factori : scopul pentru care este făcută fotografia și natura subiectului pe care îl descrie.

Scopul unei fotografii poate fi ilustrativ sau interpretativ. Dacă este ilustrativ, funcția principală a imaginii este să descrie subiectul cu toate calitățile lui – inclusiv, desigur, și culoarea – cu cît mai multă acuratețe este posibil din punct de vedere tehnic. Evident, într-un asemenea caz, fotografia color este preferabilă celei alb-negru.

În schimb, dacă interpretarea este mai importantă decît ilustrarea, fotografia alb-negru e adesea preferabilă celei color pentru că îi oferă fotografului o mai mare libertate de simbolizare unora dintre acele calități ale subiectului care trebuie să fie interpretate deoarece nu pot fi descrise direct : forță, putere, tristețe, tragedie – calități care pot fi sugerate cel mai bine într-un alb-negru puternic, grafic și cu ajutorul contrastului și al zonelor întunecate.

Cum am menționat mai sus, subiectul unei fotografii poate fi concret sau abstract. În primul caz, caracterul imaginii ar trebui să fie în esență realist, pe cînd în al doilea caz trebuie să fie în esență abstract. În consecință – în afara oricăror alte considerente –, de regulă (există multe excepții), primul tip de subiect este mai potrivit pentru redarea în culori, iar al doilea pentru tratarea alb-negru. Uneori, același subiect poate fi conceput în ambele feluri,